

A százszentendős Akadémia ünnepe

Ngolt nemzet tudósai üdvözölték a magyar tudománytomboló tappsal köszöntötték Setälä és Wichmann tanárokat

— 'A Magyarság tudósaitól' —

Borongós novemberi reggelen Budapest minden részéből százával zárandokoltak a magyar akadémikusok, a tudományos és közélet szereplői s az érdeklődők a Magyar Tudományos Aka-

Rubner Miksa tanár,
a német akadémiák képviselője

démia dunaparti palotájára fel, hogy részt vegyenek azon az országos ünnepségen, amellyel Széchenyi István gróf tudós társasága működésének második évszázadába lép.

Vagy kétezer ünnepi díszbe öltözött lelkes magyar, férfi és nő, szorongott a Than és Lotz freskóival ékes nagyteremben. Láttunk arcokat kulturális élmény nemes izgalmtól lángba borulni, láttunk a karzatokon lelkes ifjúságot, elől pedig, az elnöki emelvény körül élemedett öreg urak mellett fiatal akadémikusokat is, és valamennyiükön meglátszott, hogy átérzik a legnagyobb magyar nevéhez tapadó ünnepi ülés komolyságát.

A nagy gondal előkészített ünnepség programszerűleg folyt le. Fokozta a díszülés jelentőségét az a körülmény, hogy a békekötés óta első ízben köszöntöttünk körünkben valóban nemzetközi tudóstársaságot, németek mellett franciákat, finnek és svédek mellett osztrákokat és lengyeleket.

Amidőn hü képet iparkodunk adni a ritka jubileum lefolyásáról, nem hallgathatunk el egy megjegyzést. Mindenestre közvetlenebb hangulatban zajlott volna le az ünnepély, ha akadémikusaink ezuttal szakítanak a merő formalizmus hagyományával és hosszú lélegzetű értekezések helyett a szabad előadás kötetlen varázsával adják elő nagyvonalú fejtegetéseiket. Hangsúlyoznunk kell azonban, hogy a jubiláris ülésnek különösen második részében, amikor a hatóságok és különböző tudományos testületek kiküldöttéi üdvözölték a százszentendős akadémiát, valóban őszinte, meleg hangulat töltötte be a zsúfolt termet.

Bibortalár és zöld frakk

Délelőtt tíz óra körül megélenkült az Akadémia környéke. Minden oldalról tödultak az akadémikusok, a hatóságok képviselői s a külföldről érkezett vendégek és érdeklődők. A harmadfélszáz akadémikus közül alig néhányan maradtak el; olyanok, akik magas koruk vagy betegségeik, néhányuk, akiket a trianoni határ tartott távol. Negyedtizenegykor megérkezett József főherceg tábornagy, felesége és fia, József Ferenc főherceg kíséretében. A főhercegi vendégeket az Akadémia bejáratánál Berzeviczy Albert elnök fogadta díszmagyarban. Az Akadémia elnöke és József főherceg az ünnepi ülés előtt kószorút helyeztek József nádor szobrára. Ezalatt egyre több széksor telt meg a

nagyteremben. Az elnöki emelvény mögött az első sorban Apponyi Albert gróf szikár alakja tűnt fel, tőle balra Ripka Ferenc főpolgármester, jobbra Sipócz Jenő polgármester ültek. Az elnöki asztal balján Scitovszky Béla, a nemzetgyűlés elnöke, Wlassics Gyula báró, a közigazgatási bíróság elnöke, Prohászka Ottokár megyéspüspök, Klebelsberg Kuno gróf kultuszminiszter és Bethlen István gróf miniszterelnök foglaltak helyet. Ekkor vonult be Orsenigo Cesare pápai nuncius társaságában bíborpiros talárban kezében aranydíszes bíborosi kalapjával Csernoch János hercegprímás s mögötte Fougères, Thamin Raymond és Perrin a francia akadémia dekoratív zöld frakkjában, díszkarddal és fegyverrel. Azután bevonultak a többi külföldi tudósok. József királyi herceg és kísérete az elnöki emelvény alatt, mögöttük pedig a négy alapító család tagjai foglaltak helyet, köztük Széchenyi Emil, Viktor, Bertalan, György, Domokos, Pál, Imre, Zsigmond grófok, Teleki Tiborné szül. Széchenyi Alice, Somssich Lászlóné szül. Széchenyi Marietta, Károlyi Lajosné grófné szül. Széchenyi Anna grófné.

Az akadémikusok padsoraiban Darányi Ignác belső titkos tanácsos, Teleki Pál gróf volt miniszterelnök, Nopcsa Ferenc báró, a Földtani Intézet igazgatója, Petri Pál államtitkár, Herczeg Ferenc, Lenhossék Mihály egyetemi tanár, Hóman Bálint, a Nemzeti Múzeum főigazgatója, Balázs tábornagy, a budapesti, szegedi, pécsi és debreceni egyetemek s a Műegyetem képviselői foglaltak helyet.

Pont féltizenegy órakor Berzeviczy Albert elnök bevezette a terembe Horthy Miklós kormányzót és nejét, akik a főhercegi asztalnál számukra

Redlich Osvaia,
a bécsi tudományos akadémia elnöke

fenntartott helyet foglalták el, mialatt az Akadémia díszmagyarba öltözött elnöksége, Berzeviczy Albert elnök, Hossay Lajos másodelnök és Balogh Jenő főtitkár az elnöki emelvényre vonultak.

Berzeviczy Albert elnöki megnyitása

Berzeviczy Albert ünnepi megnyitó beszédjében a Magyar Tudományos Akadémia céljait és eszközeit körvonalazta első, utóbb egyszerűsített szervezetétől a mai napig. Míg az Akadémia mindig teljes tudatában volt és van annak, hogy a tudomány az emberiség közjára, előmozdítása az összes művelt nemzetek közös feladata, mindig tisztában volt azzal is, hogy első és fő feladata a tudományt nemcsak magyar nyelven művelni és terjeszteni, hanem magyar vonatkozásaiban ki is építeni. Művelni és fejleszteni nyelvünket, gyarapítani és virágoztatni irodalmunkat, előbbre vinni a nemzeti kultúránk megismerését a megismerés kuforrásainak feltárása és hozzáférhetővé tétele által. Beszéde további során rámutatott Berzeviczy Albert — és e szavánál zúgott fel először ezerszeresen az úgy van — hogy a magyar nemzetből sohasem lesz kiirtható az a meggyőződés, hogy országának Trianonhoz fűződő közeletlen megsemmisítése, igazságtalan és káros volt, hogy a magyar nemzet sohasem fog lemondani az igazságtalanság jóváterelésének reményéről.

A politikai összeomlást nyomom követő gazdasági válságot az Akadémia is megérezte. Magyarország legfőbb tudományos intézetének, ahogy annak

idején életre hívta a társadalmi felbuzdulás, most talpraállítására sietett mintegy mérföldmilliárdnyi önkéntes adományaival. Kornfeld báró egymaga négyszázötven millióval, a salgótarjáni vasművek néhai elnökének Chorin Ferenc emlékére megörökítendő pedig félmilliárddal vették ki a részüket e segítőakcióból, melynek megindítója id. Pekár Imre, gazdasági életünk egyik azóta már elhunyt érdemes veteránja és Esterházy Pál herceg főnemességünk egyik nagyreményű sarja voltak.

Schneider Emil,
osztrák közoktatásügyi miniszter

Berzeviczy Albert emelkedett hangú beszéde után Balogh Jenő főtitkár ismertette az Akadémia történetét.

A magyar nyelvészet és irodalom száz esztendeje

Utána Szinnyei József, az elsőosztályi titkára tartotta meg részletfestése mellett is általános érdekű, nagy tetszéssel fogadott előadását arról, mit tett az Akadémia a száz év alatt a magyar nyelvért? Idézte újabb összehasonlító nyelvészetünk megalapítója, Hunfalvy Pál emlékéit, aki az ötvenes évek óta foglalkozott a török, magyar és finn nyelv összehasonlításával és 1856-ban megalapította és a kérdés tudományos organumává fejlesztette a Magyar Nyelvészet c. folyóiratot is. Az ő biztatására jött Magyarországra és fejtett ki termékeny és nagyszabású tudományos munkásságot Budenz József, első nem auto-didakta nyelvészünk. Reguly Antal, Szarvas Gábor, Simonyi Zsigmond és több más nyelvudósunk emlékeit idézve a mai nyelvész-nemzedék munkásságáról számolt be Szinnyei József. A magyar nyelvudomány kézikönyve, amelynek első füzetét már megjelentek — fejezte be előadó — rendszerbeszedve fogja összefoglalni az eddigi eredményeket, rá fog mutatni a megoldatlan kérdésekre, ki fogja jelölni a további buvárkodás céljait és utjait, összekapcsolva ezzel multat, jelent és jövőt...

Négyes László a magyar irodalom és költészet fejlődését vázolta, kimutatta, hogy az Akadémiát méltatlanul éri a kerékkötés gáncsa. A fejlődést senkinek akarja megkötni, nem bánjuk, ha fiaink másképp irnak, mint mi, csak szebben írjanak. Ezt kívánjuk mindenekelőtt. És várjuk, epedve várjuk, az új, a nagy költőt, aki szebben beszél mindenkinél, akinek mindnyájunk számára van mondanivalója, üdítő, éltető szava!

A kormányzó, a nemzetgyűlés és a kormány üdvözlő beszéde

A nagy tetszéssel fogadott akadémiai előadások után elsőül Horthy Miklós kormányzó köszöntötte az Akadémiát.

— Magyarország nevében — mondotta többek közt — melegen üdvözlöm mai nemzeti ünnepünkön Tudományos Aka-

démiánkat és őszinte örömmelnek adok kifejezést afalett, hogy a népek szellemi együttműködésének nemes vágyától vezette a hazánkkal és művelődésünkkel rokonszenvező, vagy az iránt érdeklődő nemzetek ily szép számmal küldték el hozzánk magasabb képviselőiket. Kérem a Mindenhatót, árássa áldását a magyar szellemi munka életét forrására, a Magyar Tudományos Akadémiára.

Scitovszky Béla dr., a nemzetgyűlés elnöke lendületes beszéd kíséretében nyújtotta át a nemzetgyűlés üdvözlő-iratát, amely kiemeli, hogy a magyar törvényhozás mindig legnemesebb hagyományai közé számította annak a szoros kapcsolatnak fenntartását és ápolását, mely a magyar szellemi élet irányítására hivatott intézményeket közéletünknek is elsőrangú tényezői sorába emelte. A nemzetgyűlés üdvözlő iratának átnyújtása után Klebelsberg Kuno gróf emelkedett szólásra. Hosszabb beszédében fejtette ki, hogy a nemzet kulturája és élete szervesen összefügg a nyelv sorsával. Amikor Pázmány Péter, Zrínyi Miklós és Mikes Kelemen erőteljes magyar nyelve elsorvadt, elsorvadt a magyar nemzet életerejé is, s ezt csak annak az igazságnak felismerése keltette újra életre, hogy Nyelvében él a nemzet.

József királyi herceg tábornagy a hadviseltek nevében szólalt fel. Amit mi katonák — mondotta nagy hatást keltve — nem tudunk elérni a harcmezőn, azt végezzé el az Akadémia a kultúra fegyvereivel és vezesse el sokat szenvedett hazánkat az igazi béke biztos részébe.

Ripka Ferenc főpolgármester Budapest közönsége nevében köszöntö meg a Magyar Tudományos Akadémiának mindazt, amit a magyar kultúráért és a főváros megmagyarosításáért tett.

A német, osztrák, bolgár, észt, finn, francia és lengyel akadémiák szónokai

Az országok francia betürendje szerint Németország (Allemagne) nyitotta meg az üdvözlő testületek sorát. Max

Rozwadowski M. János
a lengyel tudományos akadémia elnöke

Rubner titkos egészségügyi főtanácsos, nyakában a rektori aranyláncal, tolmácsolta a német akadémiák üdvözlését és jókívánságait. Utána Emil Schneider osztrák kultuszminiszter az Ausztria-kormány, Oswald Redlich professor az elnökele alatt működő bécsi tudományos akadémia, Sismanoff, volt kultuszminiszter a bolgár tudományos akadémia, Hugo Rahanági kultuszminiszter pedig az észt nemzet üdvözlését tolmácsolta, mintegy visszaadva Hunfalvy Pál látogatását Észtországban.

Ekkor lépett a dobogóra Setälä Emil dr. egyetemi tanár, finn kultuszminiszter. A magyar közönség már több ízben látta szemtől-szembe a népszerű finn tudós és államférfi robusztus alakját és meleg ovációval üdvözölte a dobogón.

Állatvédők sorsjátéka!

Huzás vasárnap

Sorsjegyek mindenütt kaphatók

Sorsjegyjroda: VI, Gróf Zichy Jenő-u. 4
Telefon: 162-00

Nélkülözhetetlen mindenkinek

TÉBE

a Takarékpénztárak és Bankok Egyesületének hivatalos

Pengőátszámítási táblázata!

Kapható viszonteladónak a főbizományosnál, Értékforgalmi Bank r. t.-nél, Budapest, V, Zrínyi-utca 14. Tel. 185-91 és 132-58. Azonkívül minden dohánytőzszeben és papírkereskedésben. Ár: 2500 korona.

Amikor azután elhangzott ajkáról az első magyar szó:

— Főméltóságú kormányzó ur! — a természet valóságos tapsvihar reszkettette meg. Percekig zugott az orkánszerű taps és minden jelenlevő érezte, hogy itt két testvérnemzet szive dobban öszsze. Pompásan tagolt, jól hangsúlyozott beszédében a Finn Ugor Társaság és a Kalevala Társaság üdvözlő iratát nyújtotta át.

Ugyanilyen szívből fakadó ünneplésben volt része *Wichmann* Yrjö egyetemi tanárnak, aki a finn akadémia és a helsinki egyetem üdvözlését tolmácsolta *Sajnovics* János és *Révay* nemzetének, ugyancsak magyar nyelven. A többi külföldi vendég megilletődve figyelt fel a messzi Észak rokon népeinek szóló hosszantartó tüntetésre.

George Lecomte, a *Societe des Gens de Lettres* elnöke és az *Academie des Sciences* tagja a francia tudományos akadémia üdvözlését tolmácsolta. A francia tudomány csodálattal tekint a magyar tudomány eredményeire és örömmel látja, hogy *Besseney* Györgyöt, *Voltaire* és *Mariveaux* tanítványát a francia akadémia példára buzdította a magyar akadémia felállításának sürgetésére. *Magyarország büszke lehet arra, amivel a tudományt és irodalmat megajándékozta.*

Utolsón *Rozwadowski* elnök, a krakói lengyel tudományos akadémia nevében francia nyelven üdvözölte a Magyar Tudományos Akadémiát, majd felolvasta és átnyújtotta akadémiája latinnyelvű üdvözlő iratát, mely a közös múlt, a barátság, a közös kulturális munka emlékét idézi. Magyarországon át értek Lengyelországba a renaissance sugarai, *Nagy Lajos* királyunk *Hedvig* leányának nevéhez fűződik az ősi krakói egyetem felújítása — magyarok százai, köztük az első magyar nyelvten szerzője, *Erdősi Silveszter* János végezték itt tanulmányaikat — és egy másik magyar származású lengyel uralkodó: *Báthory* Istvánéhoz a vilnai egyetem alapítása, amely ma is az ő nevét viseli.

A Magyar Tudományos Akadémia halála

A zajos tappsal fogadott üdvözlőbeszéd után *Berzeviczy* Albert elnök a tudomány nemzetközi nyelvén, latin beszédben köszönte meg a külföld elismerését. Rámutatott azokra a korszakos eredményekre, amelyek a Magyar Tudományos Akadémia tagjainak nevéhez fűződnek.

A két *Bolyai* — mondotta — János és Farkas latin matematikai munkái világszerte feltűnést keltettek és a nevükre alapított díjnak nemzetközi verseny alapján való odaitélésében az európai tudósvilág leghirnevesebb matematikusai szívesen vettek velünk részt. *Körösi Csoma* Sándor magyar kutató utazót a tibeti nyelv megismerésének úttörőjeként világszerte elismerik. *Eötvös* József báró nagy államtudományi műve a német tudomány legelőkelőbb elméit foglalkoztatta. *Semmelweis* budapesti egyetemi tanár a gyermekágyi láz elhárítása módjának felfedezésével az emberiség jóttevője lett. *Vámbéry* Ármin Ázsia megismertetése által szintén nagy hirre tett szert. *Eötvös* Loránd báró felfedezései a nehézkedés és a földmágnéség terén ugy Európában, mint Amerikában figyelmet keltettek, elismerést, sőt gyakorlati alkalmazást is találtak. *Plósz* Sándor jogász szakértelmét a perjog terén különösen a német szakkörök méltatták. *Lóczy* Lajos földrajzi munkássága közismert. *Goldziher* Ignác a mohamedán világ megismerése körül végzett munkájával Európában, sőt Amerikában is sikereket aratott.

Költészetünk jelesei közül talán elég. — szintén mellőzve az élöket — a *Petőfi*, *Madách*, *Jókai* s *Mikszáth* neveit emlitenem, hogy igazoljam: a magyar költészet termékei számos más nyelvre lefordítva, majdnem az egész művelt világon elterjedtek.

Berzeviczy Albert klasszikus latin-sággal előadott fejtegetései után zajos tapsoktól kísérve zárta be a Magyar Tudományos Akadémia centennáris diszülését.